

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XIX. De politia preßè sumpta, seu populari forma Reipublicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

cuius principes fuere homines abiectissimi, sed populi favore prævalidi; quia exosum erat imperium optimatum. Et plus nocere poterant, si modestius seditionem inceperant. Olim Massilia, Heraclea, diuites contra paucos sunt tumultuati, & Reipublica formam commutarunt. Aristoteles libro 5. cap. 6. politicorum.

*Peſſima oligarchia
leges.*

§. 4. Facillimo itaque negotio plurium tyrannis evertitur, sed nunquam facilius, quam cum inter eos discordia oriuntur, aut cum ex illis quispam secreta reuelat, aut popularis efficitur. Quod faciunt vel iniuria affecti, potentiam affectantes, vel cum res suas frigerint, ac delapidarint, publico malo priuata dedecora contegere satagunt; quo vero fauiores, ac importuniores sunt, eo breuior est eorum gubernatio. Et sædis exemplis perire, quorum est iniquissima coniuratio, qualem meminit fuisse quorundam Aristoteles libr. 5. politic. cap. 9. Nunc enim in nonnullis oligarchiis ita iurant. Et in populum male animatus ero: & populo quicquid potuero mali incogitabo. At opus eos, & existimare, & præ se ferre, ac simulare contrarium, significantes in iururandi præscripti verbis, se nullam populo iniuriam illaturos. Iurant igitur se inimicos fore populo, & amicos fore peccant.

CAPVT XIX.

De Politia preſſe ſumpta, seu populari forma Reipublicæ.

§. 1. Πολιτίαν vocat interdum Aristoteles, & alii Δημοκρατίαν. Sed quia nunc partes distinguimus, proprie ac preſſe de vtraque agendum. Sic & Aristoteles lib. 3. cap. 7. politicor. ὅταν δὲ τὸ πλεῖστον αἰσθῇ τὸ κοινὸν πολιτευταὶ συμφέρον, καλεῖται κοινὸν ὄνομα πασῶν πολιτειῶν, πολιτεία. Quando vero multitudo in publicum bonum ciuitatem administrat, vocatur ea forma Reipublica communi nomine omnium Politiarum, Politia. Definiri igitur Politia debet, ἀρχὴ τῆς πόλεως αἰσθῇ τὸ κοινὸν συμφέρον. Imperium multitudinis communem vtilitatem spectans.

*Politia fundamētum
libertas, &
aequalitas.*

§. 2. Huius administrationis fundamentum est, & scopus libertas, deinde aequalitas. Et libertatem quidem facile obtinet populus, aequalitatem difficile. Quamuis enim in eo pares sint, quod omnes vicissim imperent, & pareant, imperandi tamen vices ad paucissimos perueniunt. Libertas autem in eo veritur, non ut viuas pro arbitrio, sedque omnino tua in potestate, sed ut viuas iuxta leges, subditus tuo magistratui, atque ea conditione, ut tibi quoque sit imperandi potestas: Sic enim est omnibus par ciuitatis ius, atque honor.

*Perfēctissima
Politia
est periculo-
sissima.*

§. 3. Varii sunt Politia gradus ac formæ, illa est perfectissima cum sine generis, opumue discrimine omnes dignitates, ac magistratus omnibus demandari possunt. Hæc inquam in suo genere perfectissima est, nempe accuratissima libertatis, & aequalitatis conseruatric. Infirma tamen, & tumultuosa, & hominum terribiliorum promotrix.

§. 4. Aliæ temperiores sunt; cum enim in Reipublica sint varia hominum genera, ut artifices rerum necessarium & vtilium, artifices rerum voluptuariarum, & fastui seruientium, agricola, pecuarii, negotiatores, milites, Diuites & nobiles & censibus suis viuentes, literati, sacerdotes, cum sit etiam magistratuum, & ciuiliū functionum magna diuerſitas; nam magistratus alii sunt primarii, alii secundarii, nonnullæ functiones honoratæ, sed sumptuosæ, aliæ difficiles sed lucrosæ, hinc magna

oritur Politiarum constituendarum varietas. Non enim omnibus omnes functiones demandant, sed cum discrimine diuersis; honoratas, & sumptuosas nobilibus ac opulentis; negociosas industriis; iuridiciales aquis, peritis ac prudentibus; quæ ex distributione magnæ varietates gubernandi exurgunt; nam magistratus esse penes alios, iudicia ita penes diuersos esse nihil impedit. Quibusdam populis satis est magistratus legendi ex optimatibus habere potestatem, nonnulli contenti sunt, si ratio honorum gestorum sibi reddatur.

§. 5. In populari forma conseruanda, ne tyrannidem vnus, aut oligarchiam pauci instituunt, plurimum laboratur, ideoque fere in vitium quod Democratia dicitur administratio recidere solet.

Primum est, ut ad clauum Reipublicæ fere medii assumantur. Illi enim nec ea sunt potentia, ut tyrannidem vnus possit arripere, & nimis multi pro oligarchia constituenda, nec propter paupertatem, & domesticas difficultates turbulenti sunt. Monuit hoc Aristoteles libr. 4. politicor. cap. 12. Oportet populo latorem legis semper in rep. administratione medios assumere. Nam siue leges oligarchia conueniente ferat, ad medios leges dirigere debet: siue democratia congruentes, hi legibus adiungendi sunt. Vbi vero mediorum multitudo superat aut utroque extremos, aut alterutrum tantum; hic fieri potest, ut reipubl. administranda forma sit firma & stabilis. Non est enim metuendum, ne vnquam diuites cum pauperibus in hos consentiant & conspirent: nam nunquam alteri alteris seruire volunt.

*Leges Poli-
tica.*

Habet enim aliquid moderatio illa mediorum, & boni ciues consentunt, qui medii sunt. Ideo & Phocylides iudicio Philolophi sapienter dixit:

Πολὺ μὲν εἰσι δίκαια, μέσος δὲ δίκαιος ἐν πόλει εἶναι.

Multa mediis optima sunt, medius in vrbe nolo degere.

§. 6. Secundum est, ut in ipsa Politia & potestate populi hoc agatur, ne pessimo cuique atque audacissimo parata sit ad honores via, sed habeatur magna ratio optimæ partis in populo; nam quemadmodum in Aristocratia, nisi optimus quisque magistratum sortiat, breui commutatur forma gubernationis, ita etiam populo pars optima, atque integerrima querenda est. Βέλτερος δὲ ὁ δῆμος, ὁ γεωργικός +στ. Optimus autem populus, inquit Philolophus, est qui agriculturam exercet. Itarem habuisse olim nemo dubitat, hinc tribus rusticæ honoratæ in vrbe fuerunt; vrbana vero, contemptu, & nota non carere; in eas enim tribus sex populi, & subrostrani coniecti fuere. Causa cur fuerit corruptior vrbana plebs ab Aristotele adfertur, quod aliena ocio, & concionibus, callida, ac fraudulenta, rerum nouarum auida, atque ambitiosa euadat; rusticana vero agricolatione, aut pastu pecorum occupata, raro conciones adit, raro sediuolos cætus accedit. Fuit olim alia etiam causa, quod ociosa plebecula concionibus, theatris, spectaculis allucta, voluptatibus euicta, vix ad honesti, & æqui considerationem cogitationes attolleret, nunc vero in vrbibus bene moratis, alia ratio est; Cives enim tribunicis concionibus, detestandis spectaculis, & publicis morum corruptelis minus inficiuntur, deinde in scholis, in templis, ad virtutem, pietatemque erudiuntur, rusticana plebs minus culta est, & crebro minus religiosa; itaque mutatis temporibus, vrbana plebs melior habenda, ita ut censeam, docent florentissimæ Europæ ciuitates, quarum in tribus, quæ negotiatoribus & artificibus fere constant, iustitia, publicæ honestatis, pietatis summa ratio tenetur, ex his præsertim liberis in ciuitatibus viri graues, prudentes, moderati ad rempublicam regendam quorannis leguntur, nam veterum corruptionum causas procul habent, quot enim

*Optimi ex
populo le-
gendi in
magistra-
tum.*

*Plebs rusti-
ca olim me-
lior, quam
vrbana.*

*Noſtro tē-
pore plebs
vrbana me-
lior est.*